

Едуард Рижков
завідувач кафедри економічної
та інформаційної безпеки,
кандидат юридичних наук, доцент

Світлана Рижкова
старший викладач
кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Важливим вектором державної політики в українському суспільстві є забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, щодо: утвердження гендерної рівності; недопущення дискримінації за ознакою статі; забезпечення рівної участі у прийнятті суспільно важливих рішень; забезпечення рівних можливостей щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків; підтримка сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства; виховання і пропаганда серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері; захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі [1].

Актуальним в зазначеному контексті залишаються питання щодо рівноправної участі чоловіків і жінок у всіх сферах життя, в тому числі у реалізації прав жінок у професіях правоохоронної спрямованості. Проблема полягає в гендерних стереотипах в суспільстві щодо розуміння суто чоловічих та жіночих професій, так звана гендерна дискримінація в професії. Проте, слід зазначити, що під час виконання професійних обов'язків поліцейські незалежно від статі повинні адекватно реагувати на різні ситуації оперативно-службової діяльності. В деяких випадках це відбувається в особливо складних ситуаціях, пов'язаних із застосуванням поліцейських заходів примусу, вирішення питань щодо деескалації конфліктів в агресивному середовищі, тощо. Для успішної реалізації вирішення таких ситуацій залежить багато чинників, які, у свою чергу, залежать від вміння в тому числі встановити психологічний контакт з правопорушником та вирішити конфлікт в мирному руслі без застосування сили.

До речі, дослідження професора права Розі Брукс щодо жінок, які працюють в поліції Нью-Йорку, ствідчать, що жінки поліцейські можуть вказувати позитивний вплив на професійне співтовариство і загальну ефективність роботи відомств - вони рідше застосовують надмірну фізичну силу до затриманих, частіше виявляють співчуття і емпатію[2].

Так, опитування американського дослідницького центру Pew показав, що жінки поліцейські рідше, ніж їх колеги-чоловіки, вважають агресію більш корисною в роботі, ніж ввічливість. Рідше погоджуються з тим, що деяких людей можна переконати лише за допомогою фізичної сили, і рідше говорять, що робота зробила їх безсердечними[3].

В іншому дослідженні відзначається, що жінки-офіцери на 27 відсотків рідше, ніж чоловіки, «демонструють екстремальну контролюючу поведінку - загрози, фізичне стримування, обшуки і затримання» при взаємодії з громадянами. При цьому, зазначає Брукс, держава не мотивує жінок влаштовуватися на роботу до правоохоронних органів. «Поліцейські академії створені за зразком військових навчальних таборів і переоцінюють фізичну силу, недооцінюючи комунікативні навички та емоційний інтелект», - вважає вона. Що стосується досвіду роботи на місцях, то жінки рідше, ніж чоловіки, кажуть, що вони фізично боролися з підозрюваним, які чинили опір під час арешту (22% проти 35% серед офіцерів-чоловіків). Шість з десяти офіцерів-жінок говорять, що вони піддалися словесним образам з боку громадянина під час виконання службових обов'язків у минулому місяці, в порівнянні з 69% чоловіків. Ці відмінності зберігаються, якщо дивитися тільки на офіцерів, які в даний час виконують службові завдання, таких як патрульні і детективи. Більшість поліцейських (72%) заявляють, що вони ніколи не стріляли зі зброї, перебуваючи на службі за межами обов'язкової підготовки або на стрільбищі. Жінки-офіцери набагато рідше, ніж чоловіки, повідомляють про те, що коли-небудь стріляли зі зброї під час виконання службових обов'язків - 11% жінок проти 30% чоловіків. Існує також значний гендерний розрив у став-

ленні до поліцейської діяльності: жінки-офіцери рідше, ніж їх колеги-чоловіки, погоджуються з необхідністю агресивної тактики. [4].

Аналіз світового досвіду підтверджує той факт, що залучення жінок до роботи в органах правопорядку є ключем до істотного скорочення насилля зі сторони цих органів по відношенню до громадян. Правоохоронець-чоловік часто бачить свою роботу як "владний контроль", у той час як жінка – як "громадську службу" (public service). Експерти відмічають наступні переваги роботи жінок в поліції для суспільства: жінки менш схильні безпідставно застосовувати силові методи та перевищувати застосування сили; мають такі ж самі компетенції, як і їхні колеги-чоловіки; більш схильні застосовувати стиль патрулювання, спрямований на задоволення потреб громади; мають більше можливостей та більше вклучені у подолання насилля проти жінок і домашнього насилля; залучення жінок-поліцейських до роботи у поліцейських департаментах впливає на зниження рівня гендерної дискримінації всередині установ та гендерних упереджень серед самих співробітників; присутність жінок-поліцейських у поліцейських департаментах позитивно впливає на усіх співробітників [5].

Крім цього поліцейська діяльність обумовлює присутність жінок серед особового складу декількома безумовними причинами: вимогами процесуального законодавства в частині обов'язковості відповідної статі при проведенні певних дій; необхідністю встановлення психологічного контакту за певних обставин; необхідністю зниження пильності фігурантів оперативно-розшукових справ в інтересах поліцейської діяльності; реалізацією матеріалів оперативних розробок з обов'язковою участю жінок, що у свою чергу обумовлено певними непереборними обставинами; забезпеченням напряду роботи з дітьми як жертвами так і фігурантами справ.

Існують і інші причини, які можна назвати умовними. Вони формуються в процесі впливу інших факторів об'єктивного і суб'єктивного характеру. Під їх впливом в Україні за останні 30 років кількість жінок в поліції (міліції) постійно зростає і все більше залежить не від бажання керівників-чоловіків, а від бажання самих жінок (дівчат) бути присутніми у складі курсантів спеціалізованих навчальних закладів чи практичних колективів.

Особисті якості жінок та сама жіноча сутність здатна гармонізувати колектив, який раніше складався переважно із представників чоловічої статі. Ефективність діяльності самого колективу в свою чергу також залежить від наявності попереднього фактору.

Таким чином, можна з впевненістю констатувати, що в Україні реалізуються загальносвітлові позитивні тенденції щодо гендерного питання у поліцейській діяльності. Роль присутності жінок серед правоохоронців дедалі свідчить про її безумовне значення у вирішенні задач правоохоронних органів та повинна і надалі всіляко підтримуватись як через правовий аспект регулювання так і через формування суспільної думки щодо цього питання.

1. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України № 2866-IV від 08.09.2005 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>

2. One reason for police violence? Too many men with badges. URL: <https://www.washingtonpost.com/outlook/2020/06/18/women-police-officers-violence/>

3. Female police officers' on-the-job experiences diverge from those of male URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/01/17/female-police-officers-on-the-job-experiences-diverge-from-those-of-male-officers/>

4. Female officers and the ethic of care: Does officer gender impact police behaviors URL: https://www.academia.edu/6444456/Female_officers_and_the_ethic_of_care_Does_officer_gender_impact_police_behaviors

5. Силові відомства і гендерна рівність: якою є роль жінки у реформованих та nereformovanykh органах правопорядку URL: <http://icps.com.ua/sylovi-vidomstva-i-enderna-rivnist-yakoyu--rol-zhinky-ureformovanykh-ta-nereformovanykh-orhanakh-pravoporyadku/>